

UNIVERZITET METROPOLITAN

NASTAVNO NAUČNOM VEĆU

Na osnovu Odluke Nastavno-naučnog veća FEFA broj 681/17 od 9.10.2017. godine imenovana je za Komisija za ocenu i odbranu doktorske disertacije magistra Miodraga Bogdanovića, magistra ekonomskih nauka iz Beograda, pod naslovom "Mikrofinansiranje kao instrument ekonomskog razvoja". Na osnovu uvida u dostavljeni materijal Komisije podnosi sledeći

IZVEŠTAJ

o oceni doktorske disertacije

1. Biografski i profesionalni podaci

Miodrag Bogdanović je rođen u Leskovcu, Srbija, 12.08.1969. godine. Osnovnu i srednju ekonomsku školu završio je u rodnom gradu. Ekonomski fakultet na smeru Politika privrednog razvoja, završio je na Univerzitetu u Nišu. Na Ekonomskom fakultetu u Prištini magistrira na temi "Liberalističke koncepcije ekonomske politike". Na postdiplomskim studijama na Univerzitetu u Trentu, Italija, stiče zvanje MA (Master of Arts) na multidisciplinarnim (ekonomija, parvo i političke nauke) razvojnim studijama.

Profesionalnu karijeru započinje kao stručni saradnik u Regionalnoj privrednoj komori Leskovac, 1996. godine. Napušta to radon mesto krajem 2003. godine i prelazi na poziciju direktora Regionalne razvojne agencije u Leskovcu. Početkom 2005. godine postaje

ekonomski savetnik u UNDP Srbija i konsultant na programu razvoja Regionalnog garancijskog fonda. Krajem 2005. godine prelazi na razvojni program "Lokalni ekonomski razvojni projekat" koji u Srbiji sprovodi "The Urban Institute" iz Vašingtona, SAD. Na funkciji zamenika vođe tima za lokalni ekonomski razvoj ostaje do 2009. godine od kada prelazi na poziciju specijaliste za monitoring i evaluaciju Agencije za međunarodni razvoj SAD. Međunarodno poslovno iskustvo sticao je na projektima u Azerbejdžanu i Makedoniji gde učestvuje u evaluacijama i kreiranju razvojnih programa.

2. Predmet i ciljevi istraživanja

Naučna oblast i predmet istraživanja kandidata u doktorskoj disertaciji bila je mikrofinansiranje kao posebna oblast u okviru finansija. Poseban akcenat istraživanja usmeren je na finansijsku inkluziju, pristup kapitalu, uslove za razvoj preduzetništva i posredno za ekonomski razvoj Republike Srbije u celini.

Mikrofinansiranje i mikrofinansijske institucije (MFI) tema su koja je proučavana i o kojoj je dosta pisano u periodu od druge polovine dvadesetog veka do danas. Uprkos tome što se pojam i metod povezuje pre svega, sa zamljama sa niskim dohotkom po stanovniku, ovim radom se pokazalo da je koncept mikrofinansiranja primenljiv kao jedan od potencijalnih instrumenata privrednog razvoja i u Republici Srbiji. Koncept mikrofinansiranja u disertaciji proučavan je kao sredstvo za smanjenje siromaštva, posebno među marginalizovanim socijalnim grupama, ali i kao stimulatívni instrument za razvoj preduzetništva i smanjenje stope nezaposlenosti. Pristup kapitalu i lakoća dobijanja zajma za siromašne, marginalizovane društvene slojeve ali i šire prikazani su kao put ka ekonomskom osamostaljenju i opštoj emancipaciji, koji nema samo ekonomski, već i sociološki značaj.

Glavna hipoteza rada bila je da mikrofinansiranje povoljno utiče na razvoj preduzetništva, uspostavljanje preduzetničke kulture i prihvatanje filozofije preduzetništva, te da doprinosi zapošljavanju i sveukupnom privrednom razvoju.

Disertacija je pokazala da u svetu postoje različiti oblici finansijskih institucija koje obezbeđuju siromašnim slojevima stanovništva, preduzetnicima i početnicima u biznisu, kako na selu tako i u gradovima, da na jednostavniji način dođu do finansijskih sredstava, do kojih inače u tradicionalnim, komercijalnim bankama ne bi mogli da dođu, bilo zbog nepostojanja iskustva prethodnog poslovanja, ili zbog nedostatka sredstava za obezbeđenje zajma. To su uglavnom bile zvanične kreditne institucije ili štedionice i štednokreditne zadruge, koje su se pojavile na razvijenim tržištima još početkom osamnaestog veka. Tokom

svog razvoja ove finansijske institucije menjale su svoje pojavne oblike, fokus, strukturu klijenata i način rada.

Ovaj rad je osnovu za ispitivanje mogućnosti razvoja i primene mikrofinansiranja u Srbiji crpeo iz teoretskih saznanja i praktičnih iskustava iz zemalja koje su ovaj koncept koristile a prema različitim pokazateljima odgovaraju uslovima u Srbiji (npr. broj stanovnika, nivo domaćeg bruto proizvoda po stanovniku, stepen zaduženosti, ali i geografski položaj i uslovi društvenog razvoja). U istom cilju koriste se i iskustva iz zemalja u kojima je primena koncepta mikrofinansiranja dovela do značajnih (pozitivnih ili negativnih) promena u društvu i u izvesnoj meri promenila opšte uslove ekonomskog i društvenog razvoja.

Iz iskustava zemalja sa finansijskim tržištima koja prepoznaju i standardne i alternativne modele i instrumente u radu su prepoznati određeni trendovi i pravilnosti. Naravno, fleksibilnija finansijska tržišta i uvođenje alternativnih modela finansijskih instrumenata ne korespondiraju u srazmeri sa ukupnom razvijenošću tržišta, ali svakako olakšavaju pristup kapitalu i otvaraju šanse mnogim socijalnim grupacijama u društvu da se ekonomski osamostaljuju u skladu sa svojim potrebama i kapacitetima. Naime, disertacija je analizirala kako MFI uvode u svoje poslovanje inovativne pristupe bankarstvu kojima se rešavaju neki od problema koje tradicionalno bankarstvo ima sa rizičnim klijentima.

Ova disertacija je kritička analiza finansijskog sistema u Republici Srbiji s posebnim osvrtom na zatvorenost po pitanju alternativnih finansijskih modela. Disertacija navodi nekoliko empirijskih dokaza za postavljene hipoteze:

1. Mikrofinansije su rastuća industrija u zemljama u tranziciji i post-komunističkim zemljama;
2. Rastuća potreba za razvojem uzrokuje veću potrebu za lako dostupnim kapitalom;
3. Lako dostupni kapital utiče na razvoj preduzetništva;
4. Lako dostupni kapital i razvoj preduzetništva utiču na samozapošljavanje i smanjenje stope nezaposlenosti, posebno kod društveno i finansijski marginalizovanih grupa stanovništva;
5. Mikrofinansiranje ne treba tretirati kao univerzalni model za smanjenje stope nezaposlenosti i redukciju siromaštva, jer takav tretman generiše nerealna očekivanja;

6. Mikrofinansiranje predstavlja tržišnu nišu na finansijskom tržištu i nikako ne može imati vodeću ulogu u koncipiranju razvojne strategije, ali zato može biti od velike pomoći, posebno u situacijama kada zbog transformisanja strukture privrede neke zemlje mnogi radnici postaju nezaposleni zbog promene privredne strukture, u procesu privatizacije ili prilikom odumiranja prevaziđenih privrednih sistema.

Uzimajući u obzir sve navedeno, može se zaključiti da disertacija ima svoj teoretski doprinos i adekvatno analizira uslove za uvođenje mikrofinansiranja na finansijsko tržište Republike Srbije. Pored toga disertacije daje idejni projekat za pomenutu aktivnost i predlog zakona kojim bi se uredile osnove mikrofinansiranja u institucionalnom smislu.

3. Osnovne hipoteze

Polazeći od predmeta istraživanja, osnovni cilj doktorske disertacije jeste da teorijsko-metodološki i empirijski sagleda vezu između razvoja jednog specifičnog segmenta finansijskog sistema i smanjenja stope nezaposlenosti, podsticanja preduzetništva i posredno, ekonomskog rasta.

Osnovna hipoteza dokorskog rada je sledeća: olakšavanje pristupa kapitalu za šire slojeve stanovništva, uvođenjem novih finansijskih proizvoda, uz intenzivno podsticanje preduzetništva, može biti instrument ekonomskog razvoja. Indikatori ispravnosti hipoteze su empirijski pokazatelji direktne povezanosti između broja mikro preduzeća i preduzetnika sa rastom bruto domaćeg proizvoda po stanovniku, izvoza i ostvarenog prihoda.

Pri dokazivanju osnovne hipoteze analizirane su teorijske postavke iz postojeće literature o mikrofinansiranju, uporedni primeri iz više zemalja, kao i analize broja preduzetnika, mikro i malih preduzeća u Republici Srbiji sa izabranim ekonomskim pokazateljima za ta preduzeća na osnovu statističkih podataka Republičkog zavoda za statistiku za period od 2010. – 2017. godine.

Naime na osnovu ovih poređenja i analize podataka koji se odnose na mala, mikro preduzeća i preduzetnike, dolazi se do zaključka da je mikrofinansiranje koncept koji se može koristiti u svrhu podsticaja privrednog razvoja. Ovo proizilazi iz činjenice da potencijal privrednog rasta u ovim organizacionim oblicima značajan, na šta ukazuju empirijski pokazatelji direktne povezanosti između broja mikro preduzeća i preduzetnika sa rastom bruto domaćeg proizvoda

po stanovniku, izvoza i ostvarenog prihoda. Nedostatak empirijskih podataka u oblasti mikrofinansiranja, usled nepostojanja prakse onemogućava da se u direktnu vezu dovedu novi izvori finansiranja malih, mikro preduzeća i preduzetnika sa potencijalom rasta, međutim ne može se sumnjati da bi povećanje mogućnosti za pristup kapitalu višestruko unapredilo performanse ovog sektora. Ipak, na osnovu komparativne analize mikrofinansiranja mogu se izdvojiti sledeće preporuke:

- MFI mogu značajno doprineti smanjenju siromaštva ali samo u slučajevima kada je prethodno istražena mogućnost uvođenja mikrofinansiranja u finansijski sistem neke zemlje, kada je profilisan pravni okvir za mikrofinansiranje zbog sprečavanja od zloupotreba i postavljeni limiti funkcionisanja MFI;
- Metodologija kreditiranja mora biti određena uz poštovanje specifičnosti uslova poslovanja u datoj sredini. I grupno kreditiranje kao i pojedinačno kreditiranje zasnovano na rigoroznoj proveri potencijala klijenta u određenim uslovima funkcionišu dobro. U tri studije slučaja predstavljene su tri različite metodologije određivanja kriterijuma za izdavanje kredita. Dok grupno kreditiranje može izgledati kao metod koji obezbeđuje jednostavnu naplatu kredita posebno u ruralnim krajevima, koncept ima neke ozbiljne nedostatke.
- Pojam modela organizovanja MFI pravi razliku između profitno i neprofitno organizovanih MFI. Profitno orijentisane MFI postižu efikasnu finansijsku samoodrživost i imaju perspektivu na tržištu. Neprofitno orijentisane MFI imaju veću fleksibilnost u radu i imaju izraženu humanitarnu komponentu rezultata svog funkcionisanja ali su van projektnih donatorskih sistema neodržive.
- Koristi koje donosi mikrofinansiranje mogu biti motiv za evropske razvojne banke i međunarodne finansijske institucije da nastave sa podrškom stvaranju i funkcionisanju novih MFI u područjima gde se one inače ne bi razvile kroz isključivo tržišne, komercijalne aktivnosti.

Pomoćna hipoteza 1 Odnos mikrofinansiranja i stope nezaposlenosti je obrnuto srazmeran što se ogleda kroz odnos smanjenja stope nezaposlenosti i broja i poslovnih performansi malih, mikropreduzeća i preduzetnika. Poređenje broja preduzeća, broja zaposlenih i poslovnih performansi na jednoj strani i stope nezaposlenosti na drugoj, oslikava tačnost ili netačnost pretpostavke.

Pomoćna hipoteza disertacije odlikava njen sociološki karakter u smislu povezivanja poboljšavanja uslova finansiranja poslovanja i dostupnosti kapitala, na jednoj strani i emancipacije društva, smanjenjem stope siromaštva i podizanjem stepena ekonomske samostalnosti pojedinaca u društvu, na drugoj.

Prikaz kretanja stope nezaposlenosti u periodu od 2012. do 2017. godine u poređenju sa kretanjem poslovnih rezultata malih i mikro preduzeća i preduzetnika, oslikava tvrdnju da poboljšani uslovi u pristupu kapitalu (gde MFI mogu imati značajan uticaj), utiču na porast broja firmi u ovoj oblasti, što posredno utiče na smanjenje stope nezaposlenosti u posmatranom periodu. Komparacija podataka iz pomenutih izvora u disertaciji, ukazuje na činjeincu višestruke korelacije između drugih varijabli koje su u fokusu razmatranja, kao deo pomoćne hipoteze. Naime, kretanje veličine broja preduzeća i broja zaposlenih, prate i ostvaren promet, bruto dodate vrednosti, broj izvoznika, ukupan izvoz, i bruto domaći proizvod po stanovniku. Ove korelacije nisu univerzalne i više bi mogle biti primenjene u radno intenzivnim delatnostima a ove delatnosti su imanentne socijalnim grupacijama čijom se finansijskom inkluzijom i ekonomskim osnaženjem ovaj rad posredno bavi. Iz ovoga bi se moglo zaključiti, da ako se unapredi pristup kapitalu, uvođenjem koncepta mikrofinansiranja, može se očekivati smanjenje stope nezaposlenosti, povećanje broja preduzeća (posebno preduzetnika, mikro i malih), unapređenje poslovnih performansi postojećih MMSP.

Pomoćna hipoteza 2 Mikrofinansiranje, podsticanje preduzetništva i samozapošljavanje vode ka razvoju društva u ekonomskom i socijalnom pogledu. Rast u oblasti preduzetništva neposredno vodi ka smanjenju stope siromaštva u društvu a time i sticanju ekonomske nezavisnosti širih slojeva stanovništva i njihovoj emancipaciji. Hipotezu dokazuje utvrđivanje veze između rasta u oblasti preduzetništva i podsticanja samozapošljavanja s jedne strane, sa smanjenjem stepena siromaštva u društvu, s druge strane.

Deduktivnom metodom zaključivanja, ukazuje se na mogućnost da se olakšanjem pristupa kapitalu, osim drugih već opisanih prednosti, posredno utiče i na samozapošljavanje a time i na smanjenje učešća "sive ekonomije" u ukupnom društvenom proizvodu Republike Srbije. To znači da će veći broj građana Republike Srbije biti u mogućnosti da pokrene sopstveno preduzeće, vremenom postane ekonomski nezavisan, svoje poslovne i životne odluke donosi bez pritiska od ekonomske zavisnosti i siromaštva, i na taj način popravi nivo društvenog dijaloga u Republici Srbiji a i da svojim primerom utiče na svoje uže i šire okruženje. Posledica navedenog ogleada se u emancipaciji marginalizovanih društvenih slojeva u ekonomskom i opšte društvenom smislu, a to konsekventno dovodi i do unapređivanja društvenih i poslovnih odnosa uopšte.

Na osnovu svega navedenog može se zaključiti da mikrofinansiranje predstavlja nišu na finansijskom tržištu koja se u sinergiji sa drugim instrumentima privrednog razvoja efikasno primenjuje u okruženjima različitim po stepenu razvoja i ciljevima primene ovih instrumenata. Mikrofinansiranje je efikasno isključivo u slučajevima kada realizaciju ovog

koncepta prati zakonska regulativa koja oprezno ali stimulatивно uređuje uvođenje i primenu mikrofinansiranja, uređenje, osnivanje i funkcionisanje MFI. Prateća hipoteza, da mikrofinansiranje osim ekonomskog može imati i širi društveni efekat dokazana je na primerima zemalja u kojima je mikrofinansiranje uvedeno ne kao instrument ekonomskog razvoja, s obzirom da se radi o već razvijenim privredama, već kao instrument finansijske inkluzije marginalizovanih društvenih grupa radi postizanja njihove ekonomske nezavisnosti i društvene emancipacije, a zbog smanjenja socijalnih izdataka države prema ovim grupama.

4. Opis sadržaja disertacije

Rad se sastoji od 160 stranica ne računajući literaturu i priloge. Sadrži 24 tabela i isto toliko (24) grafikona i 135 izvora literature. Takođe, rad sadrži tri priloga. Prvi prilog je upitnik za intervju sa nezaposlenima, početnicima u poslovanju i otpuštenim radnicima, na temu dostupnosti kapitala na srpskom finansijskom tržištu, koji je za potrebe disertacije urađen početkom 2017 na uzorku od 250 nezaposlenih, preduzetnika i osoba sa spiska Nacionalne službe za zapošljavanje koje su bez posla ostale u poslednjih 5 godina. Drugi prilog je devet tabela sa pokazateljima razvoja finansijskog sistema – uporedni pregled 11 članica EU (bivših socijalističkih zemalja – 11-EU) i 5 balkanskih zemalja u tranziciji (ZuT5) u periodu od 2003. do 2013. godine. Treći prilog je pregled makroekonomskih pokazatelja – uporedni pregled 11 članica EU (bivših socijalističkih zemalja – 11-EU) i 5 balkanskih zemalja u tranziciji (ZuT5) u periodu od 2003. do 2013. godine, prikazan u šest tabela.

Disertacija ima sledeći sadržaj:

Sažetak

Sadržaj:

1. Poglavlje: UVOD

- 1.1 Osnovne hipoteze
- 1.2 Metode istraživanja
- 1.3 Opis i sadržaj disertacije

2. Poglavlje: USLOVI PRIVREDNOG RAZVOJA U REPUBLICI SRBIJI

-
- 2.1 Opšta kretanja u privredi Republike Srbije
 - 2.2 Nezaposlenost
 - 3. **Poglavlje: POJAM MIKROFINANSIRANJA**
 - 3.1 Pojam i razvoj mikrofinansiranja
 - 3.2 Dosadašnja svetska iskustva u mikrofinansiranju
 - 4. **Poglavlje: SOCIOLOŠKO POLITIČKI ASPEKTI MIKROFINANSIRANJA**

Stepen razvijenosti finansijskog sektora i ekonomski rast
 - 5. **Poglavlje: STUDIJE SLUČAJA: KOMPARACIJA MODELA MIKROFINANSIRANJA U RAZLIČITIM DRUŠTVENO-EKONOMSKIM USLOVIMA**
 - 5.1 Mikrofinansiranje u istočno-evropskim zemljama
 - 5.2 Značaj mikrofinansiranja kao društveno odgovornog koncepta – primer Garanti banka (Garanti Bankasi) – Turska
 - 5.3 Komparativna studija slučaja Gramin banke – Bangladeš, BankoSol – Bolivija i ProCredit banke – BiH
 - 5.3 a. Gramin banka – Bangladeš
 - 5.3 b. Komercijalni pioniri: BankoSol – Bolivija
 - 5.3 v. Dobitabilno partnerstvo: ProCredit banka – BiH
 - 5.4 Poređenje tri studije slučaja
 - 5.4 a. Preporuke
 - 5.4 b. Zaključci uporedne analize
 - 5.5 Komercijalizacija – kraj mikrofinansiranja
 - 5.6 Bolivijaska avantura – novi pogled
 - 5.7 Prilozi za razmatranje svrsishodnosti mikrofinansiranja

6. Poglavlje: MODEL MIKROFINANSIJSKOG KREDITIRANJA U REPUBLICI SRBIJI

6.1 Ograničenja bankarskog sektora Srbije za uvođenje mikrofinansiranja i uticaj na razvoj preduzetništva

6.2 Istraživanja o mikrofinansiranju u Srbiji

6.3 Mikrofinansijski uslovi u Srbiji

6.4 Idejni predlog projekta "Uvođenje mikrofinansiranja u finansijski sistem Republike Srbije" - pravni okvir

6.5 Predlog modela mikrofinansiranja u Republici Srbiji

6.6 Model integrisanja mikrofinansiranja u finansijski sistem Republike Srbije

7. Poglavlje: ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Literatura

Prilog

U nastavku je dat opis disertacije po poglavljima:

Disertacija se sastoji iz osam delova, uključujući uvod, zaključak i spisak korišćene literature.

Uvod: Uvodni deo disertacije prikazuje predmet proučavanja, cilj i metode proučavanja, naučne hipoteze na kojima se zasniva disertacija kao i strukturu same disertacije.

Uvodni deo disertacije ističe i nameru da ovaj rad bude doprinos smanjenju prepreka u pristupu kapitalu za slojeve stanovništva sa nižim prihodima, stimulans pokretanju preuzetništva, a posebno novih malih preduzeća (eng. start-up), povećanju apsorpcionog kapaciteta tržišta i smanjenju stope nezaposlenosti. Očekuje se da će ostvarenje ovakvih ciljeva pratiti i brojni periferni efekti ukupnog društvenog razvoja i emancipacije širokih slojeva društva. Relaksacija pristupa kapitalu neminovno će se odraziti i na razvoj institucija – parbankarskih entiteta, koje će moći da popune i prevaziđu jaz u finansiranju koji postoji u segmentu kreditiranja malih preduzetnika i siromašnih slojeva stanovništva s jedne, i kreditiranja već etabliranih privrednih društava sa druge strane.

FEFA

Drugo poglavlje *Uslovi privrednog razvoja u Republici Srbiji:* disertacije daje prikaz stanja privredne stvarnosti u Republici Srbiji. Posebno, analizira se kretanje pokazatelja koji pokazuju stanje u sektoru mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSP) i određuju potencijalni smerovi i metode razvoja.

Treće poglavlje *Pojam mikrofinansiranja:* proučava pojam, istoriju i razvoj ideje mikrofinansiranja, razmatra stavove ekonomskih teoretičara koji podržavaju ideju razvoja mikrofinansijskih institucija kao i skeptika.

Četvrto poglavlje *Sociološko politički aspekti mikrofinansiranja:* Mikrofinansiranje kao kategorija u ovom poglavlju stavlja se u kontekst aktuelnog stanja u Republici Srbiji, te stope nezaposlenosti i stope siromaštva. Proveriće se usaglašenost ideje mikrofinansiranja kao instrumenta za smanjenje siromaštva sa principom koji preovlađuje u srpskom finansijskom sistemu i ne prepoznaje druge finansijske institucije osim bankarskih.

Peto poglavlje *Studije slučaja:* Imajući u vidu sličnosti problema sa kojima se suočavaju tranzicione zemlje, i zemlje socijalističkog nasleđa, ovaj rad posebnu pažnju posvećuje proučavanju mikrofinansijskih institucija (MFI) u okruženju, posebno u BiH, Bugarskoj, Poljskoj i Rumuniji. Cilj proučavanja u ovom poglavlju je prikazivanje mogućnosti primene koncepta mikrofinansiranja u uslovima koji su prema nekim pokazateljima (geografski položaj, veličina, pripadnost istom ili sličnom tržištu) slični uslovima privrednog razvoja u Republici Srbiji. Cilj detaljne analize studije slučaja je da predstavi primer značaja mikrofinansiranja kao društvenog angažmana u oblasti smanjenja nejednakosti između polova. Na kraju, u ovom poglavlju, u drugom delu, analizirano je i tri različita koncepta mikrofinansiranja oprečna po karakteristikama i rezultatima. Oprečnost odabranih primera ogleda se u motivu, neposrednim korisnicima usluga mikrofinansijskih institucija, načinu realizacije, rezultatima i efektima. U tom smislu, oprečne studije slučaja pokazuju prednosti i nedostatke mikrofinansiranja. Iskustva će biti iskorišćena u modeliranju predloga koji bi mogao biti primenjen u Srbiji, a koji je i predmet kasnijeg proučavanja u disertaciji.

Šesto poglavlje *Model mikrofinansijskog kreditiranja u Republici Srbiji:* Sav prethodni rad može se tretirati kao uvod i analiza problema čije je rešenje predloženo u ovom poglavlju. Predlog, zasnovan na rezultatima analize i utvrđenih prepreka i sistemskih

nedostataka, sadrži zaokružen sistematizovan model uvođenja koncepta mikrofinansiranja u srpski finansijski i privredni sistem. U tom smislu, uvođenje koncepta mikrofinansiranja u privredni život i finansijski sistem Republike Srbije, biće prikazano u vidu idejnog projekta čiji je glavni cilj – Mikrofinansiranje kao integralni deo finansijskog sistema Republike Srbije. Projekat je nastao tokom rada na disertaciji kao predlog za realizaciju ključnih zaključaka koji proizilaze iz disertacije i ukazuju na opravdanost uvođenja mikrofinansiranja u finansijski sistem Republike Srbije. Predloženi idejni projekat je originalni je doprinos disertacije i samostalno je delo autora disertacije.

Sedmo poglavlje *Zaključak i preporuke*: Zaključak utvrđuje konkretne preporuke o modelu finansiranja koji je napravljen po ugledu na najuspešnije svetske modele, a prilagođen društveno ekonomskim uslovima u Republici Srbiji.

Literatura i prilozi

5. Korišćene metode u istraživanju

U izradi doktorske disertacije je sprovedeno više metoda istraživanja.

Izvršena je analiza dostupne teorijske i empirijske građe u cilju definisanja značaja i uloge mikrofinansiranja kao instrumenta ekonomskog razvoja. Izvršena je komparativna analiza mikrofinansiranja u različitim modelima u nizu zemalja.

Izvršena je analiza literature iz relevantne oblasti, kao i analiza, upoređivanje i objedinjavanje statističkih podataka iz dostupnih baza podataka (NBS, Republički zavod za statistiku itd),

U analizi modela mikrofinansiranja koji je predložen za primenu u Republici Srbiji sprovedena je uporedna i sveobuhvatna analiza na osnovu koje je određena dimenzija ispitivanih promena. U analizi su primenjeni: komparativni metod, statistički metod, metod analize kroz raščlanjavanje celine na njene delove, kao i metod sinteze i metod deskripcije koji se primenjuje u radu u kombinaciji sa ostalim metodama.

6. Rezultati istraživanja i naučni doprinos

Osnovni doprinos ove doktorske disertacije je proširivanje naučne rasprave o mikrofinansiranju sa analizom mogućnosti njene primene u Republici Srbiji. Kandidat je razvio celovit model mikrofinansiranja za koji misli da ga je moguće primeniti u Srbiji.

U ovoj disertaciji kandidat se fokusirao na analizu šireg razvojnog značaja mikrofinansiranja istražujući detaljno efekte mikrofinansiranja na kako na ekonomski tako posebno i na društveni razvoj posebno uvažavajući kategorije kao što su rast BDP, nezaposlenost, inkluzivnost itd.

Zaključci do kojih je kandidat došao mogu poslužiti kao koncept novih politika i mera za razvoj mikrofinansiranja u Republici Srbiji.

Ovaj rad može biti od koristi kreatorima modela mikrokreditiranja u Republici Srbiji.

7. Zaključak i predlog Komisije

Komisija je zaključila da je kandidat Miodrag Bogdanović za temu doktorske disertacije odabrao jednu od tema kojom se domaća ekonomska nauka vema malo bavila iako se njoj u svetu poklanja daleko veća pažnja. Tema je specifična i fokusirana na finansijsku inkluziju kako bi unapredila pristup kapitalu i omogućila preduzetnicima i početnicima u biznisu razvoj sopstvenog biznisa. Problematika koje je analizirana zahtevala je poznavanje veoma širokih oblasti i upotrebu odgovarajuće metodologije naučnoistraživačkog rada.

Ova disertacija sadrži sledeće doprinose:

- definišu se mogućnosti intenziviranja razvoja mikrofinansiranja u Republici Srbiji;
- dat je širok pregled svetskih iskustava u razvoju mikrofinansiranja sa komparativnom analizom iz ugla primenljivosti u Srbiji uz jaku teorijsku i empirijsku podlogu iz ove oblasti, i
- razvijen je potencijalni model razvoja mikrokreditiranja u Republici Srbiji zasnovan na svetskim iskustvima ali i specifičnostima koje karakterišu Srbiju.

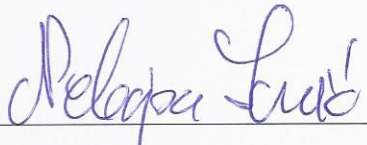
Komisija je zaključila da je doktorska disertacija kandidata mr Miodraga Bogdanovića po svojoj temi, pristupu, strukturi i sadržaju rada, kvalitetu i načinu izlaganja, metodologiji istraživanja, načinu korišćenja literature postavljenim i dokazanim hipotezama u potpunosti zadovoljava sve potrebne kriterijume koje treba da ispunio doktorska disertacija.

Na osnovu svega izloženog Komisija ima zadovoljstvo da predloži Nastavno naučnom veću FEFA, Univerziteta Metropolitan da rad kandidata mr Miodraga Bogdanovića pod naslovom „Mikrofinansiranje kao instrument ekonomskog razvoja“ prihvati kao doktorsku disertaciju i odobri njenu usmenu javnu odbranu.

U Beogradu, 11. jula 2018.

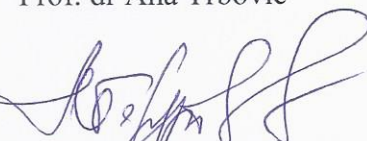
KOMISIJA

1.

Prof. dr Nebojša Savić

2.

Prof. dr Ana Trbović

3.

Prof. dr Lidija Barjaktarović

